

Interieurinspectie

Inspectienummer 2/30265/2020/I

Object Sint-Jan-de-Doperkerk

Ligging Kuttekovenstraat 1
KUTTEKOVEN

Algemeen

Wettelijke bescherming	Monument toren dd. 19-01-1935 // Monument uitbreiding bescherming St.-Jan-de-Doperkerk met schip en kerkhof dd. dd. 27-02-2004
Huidige functie	Kerk
Abonnee	Stad Borgloon , Speelhof 10, 3840 BORGLOON
Inspectiedata	2020-06-04
Uitgevoerd door	Janssens Arnout arnout.janssens@limburg.be , T 011 23 75 92
Gebruikte materialen	geen
Vorige inspecties	2001
Totaal aantal uren	2 uur

Opmerkingen

Belangrijkste elementen

Dit rapport geeft de staat van het interieur weer tijdens de tweede inspectie. Op het ogenblik van de inspectie was het merendeel van de roerende goederen uit het interieur verwijderd, verdwenen. Dit omdat de kerk onderwerp is van een restauratiecampagne. De werken aan de buitenzijde van het gebouw zijn al een tijdje afgewerkt. Deze gelinkt aan het interieur liggen stil in afwachting dat de kerk wordt verkocht en dus ook wordt herbestemd..

Plaatsaanduidingen

Om de interieurafwerkingen te kunnen lokaliseren wordt gebruikt gemaakt van de windrichtingen. De kapel is zoals gebruikelijk klassiek georiënteerd d.w.z. met het koor naar het oosten gericht.

Premies van Onroerend Erfgoed

Vanaf 01.01.2015 is het **Onroerenderfgoeddecreet** officieel van kracht. Het ondersteunt beheerders in hun inspanningen voor het behoud van beschermd onroerend erfgoed .

Download op <https://www.onroenderfgoed.be/zoeken?s=subsidies>

Erfgoedpremie:

Voor werken aan beschermd onroerend erfgoed, kan u een erfgoedpremie aanvragen. Bij deze premie zijn twee procedures mogelijk: een standaardprocedure of een bijzondere procedure. Bij de erfgoedpremie is het gebruikelijke premiepercentage 40%, ongeacht de procedure die u kiest. Voor bepaalde typen van erfgoed is een verhoogde premiepercentage voorzien zoals voor kerken of gebouwen bestemd voor een erkende eredienst.

Onderzoekspremie:

De onderzoekspremie moedigt onderzoek aan naar beschermde goederen of goederen gelegen in een erfgoedlandschap of een op zichzelf staand deel daarvan. Ook voor de opmaak van een beheersplan kan u een onderzoekspremie krijgen.

Onderhoudsbrochures Monumentenwacht

Alle onderhoudsbrochures worden opgestuurd naar onze abonnees. U kan ze bundelen in de ringmappen met als titel **Instandhoudingswijzer** die worden overhandigd tijdens de inspectie. Bijkomende exemplaren kan u op aanvraag verkrijgen. De brochures zijn ook kosteloos te downloaden op <http://www.monumentenwacht.be/publicaties/alle-publicaties/onderhoudsbrochures>

Raadpleeg zeker ook de al wat oudere, maar nuttige handleiding *Schoon Schip? Handleiding voor het courant onderhoud van waardevolle kerkinterieurs*.

Zie volgende link: <https://www.monumentenwacht.be/publicaties/schoon-schip-handleiding-voor-het-courant-onderhoud-van-waardevolle-kerkinterieurs>

Rapportagesysteem - Monumentenwacht Interieur

Als lid van Monumentenwacht wordt uw gebouw zowel bouwkundig als op het vlak van interieur geïnspecteerd door uw provinciale monumentenwachters. De bedoeling is u op de hoogte te brengen van gebreken en u hiervoor oplossingen aan te reiken, samengevat in een inspectierapport.

Momenteel wordt er een nieuw rapportagesysteem ontwikkeld, om zo de dienstverlening te optimaliseren. Dit betekent dat de rapporten van interieurinspecties er in de toekomst anders uitzien. De inspectierapporten zijn geen inventaris van uw collectie, maar een praktische gids met aanbevelingen, gerangschikt op urgentie of prioriteit en conditiebeschrijvingen van de interieurelementen en de losse kunstvoorwerpen.

Aangezien dit systeem in volle ontwikkeling is, is het mogelijk dat de rapporten van de interieurinspecties nog verscheidene veranderingen zullen ondergaan. Ook kan het iets langer geduurd hebben vooraleer u dit rapport ontving. We excuseren ons hiervoor.

Uiteraard is het onze bedoeling de inspectierapporten voor u zo leesbaar, overzichtelijk en bruikbaar mogelijk te maken. Daarom vragen we u ons uw opmerkingen over inhoud, indeling en lay-out te melden. Aarzel ook niet om contact op te nemen in het geval van onduidelijkheden.

We danken u voor uw medewerking en begrip.

Onderhoudsfiches Monumentenwacht

Sinds 2015 publiceert Monumentenwacht Vlaanderen een reeks onderhoudsfiches. Dit zijn grote steekkaarten (A4-formaat) rond thema's als courant onderhoud en beheer van interieurelementen en kunstvoorwerpen. Ze worden mee opgestuurd met het interieurrapport naar de aangesloten leden. Het is de bedoeling dat deze dienen als instructiekaarten of handleidingen voor vrijwilligers of beheerders die de handen uit de mouwen willen steken. Bijkomende exemplaren kan u op aanvraag verkrijgen.

Algemeen

De actuele kerk wordt al een tijdje niet meer gebruikt voor de eredienst. De kerkfabriek van Kuttekoven is opgegeven en binnenkort zal het pand verkocht en dus herbestemd worden.

Het gebouw werd grotendeels opgebouwd in het tweede kwart van de 19de eeuw terwijl de westelijke kerktoeren eerder van de 13de eeuw dateert. Daken en buitenkant van de kerk werden recent geleden gerestaureerd. Ook glasramen werden aangepakt en voorzien van voorzetglazen. De vensters van de sacristie werden vernieuwd.

Ten opzichte van de laatste inspectie in 2001, werd, buiten enkele uitzonderingen, het volledige interieur gestript. Alle houtwerk werd verwijderd uit de kerk, zowel lambriseringen, deuromkaderingen maar ook meubilair zoals biechtstoel, kerkmeesterbank, ... zijn verdwenen. Buiten de kerststal, bestaande uit gipsen beelden, bewaard in de sacristie, zijn ook kandelaars, heiligenbeelden en schilderijen verdwenen uit het interieur. Onderdelen van de gedemonteerde sacristiekast worden ter plaatse bewaard, ook het marmeren hoofdaltaar staat nog op zijn oorspronkelijke plaats.

Doordat de het pand verkocht wordt, is de restauratie van het gebouw beperkt tot de buitenzijde. De restauratie van het interieur zal vermoedelijk na herbestemming worden uitgevoerd.

Alles in de kerk is sterk vervuild, vloeren liggen bezaaid met insectenlijkjes. De tegelvloer is gedeeltelijk weggebroken achter het hoofdaltaar en in de sacristie. De verwarmingsinstallatie is verdwenen en de gasaanvoer werd afgesloten. Het plafond van de sacristie is in het stadium van het aanbrengen van dakisolatie gebleven.

Enkele in de jaren 19'70 gefotografeerde voorwerpen van de kerk kan u terugvinden onder de volgende link :

http://balat.kikirpa.be/results.php?typesearch=advanced&city=Kuttekoven&institute=&emplacement=&objectnr=&cliche=&inventorynr=&objectname=&material=&technique=&creator=&rolecreator=&title=&period_start=&period_end=&schoolstyle=&subject=&persinst=&christian=&productionplace=&origin=&style=c0l4&limit=24&sort=unsorted

Zie ook de link naar Onroerend erfgoed: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31995>

Betreffende de bouwkundige inspectie die in 2019 werd uitgevoerd, verwijzen we naar de volgende link: https://drive.google.com/open?id=1KEll0xjE_Cw-JAs5Fq0K3fK6eXjP58kD

INHOUDSTABEL

INHOUDSTABEL	5
DEEL 1: AANBEVELINGEN	7
TERMIJN: 3-6 jaar	7
Door: Conservator-restaurateur	7
Onder leiding van: Studiebureau	7
Door: In eigen beheer	7
TERMIJN: > 6 jaar	9
Onder leiding van: Studiebureau	9
Door: In eigen beheer	9
DEEL 2: CONDITIERAPPORT	11
2.1: Opslag en Bewaring	11
Orgeltribune	11
2.2: Interieurelementen	13
Binnenschrijnwerk	13
Gewelf (Afwerking en bedekking)	16
Meubilair	16
Muren (Afwerking en bedekking)	18
Muziekinstrumenten	20
Sculptuur	21
Vloeren (Afwerking en bedekking)	21

Interieurinspectie

Deel 1 Aanbevelingen

DEEL 1: AANBEVELINGEN

TERMIJN: 3-6 jaar		
DOOR: CONSERVATOR-RESTAURATEUR		
Nr: 1.1	- Pleister- en stucwerk Tijdens werken (aanbrengen van nieuwe leidingen, bv.) is het nodig om met het bestaan van onderliggende muurschilderingen rekening te houden. Een stratigrafisch onderzoek werd reeds uitgevoerd. Herstellingswerken aan muren en of gewelven, plafond kunnen best uitgevoerd worden door een gespecialiseerde firma.	Frequentie: Eenmalig
ONDER LEIDING VAN: STUDIEBUREAU		
Nr: 1.2	- Orgeltribune De aantastingen door de kleine klopkever worden best samen met het houtrot aangepakt door een gespecialiseerd bedrijf. Die zal oordelen wat vervangen, vernieuwd moet worden. Het is onduidelijk of de zwamaantastingen nog actief zijn. Laat best geen bezoekers (meer) toe op de orgeltribune.	Frequentie: Eenmalig
DOOR: IN EIGEN BEHEER		
Nr: 1.3	- Ingang van de kerk Vermijdt om affiches te kleven op het metaal van de deuren. De kans dat er blijvende sporen zijn van de gebruikte plakband is bestaande. Zoek een andere plaats om aankondigingen, affiches op te hangen. We denken bv. aan de muren van de trap die naar de kerk leiden. De lijmresten op de deur, veroorzaakt door gebruik van behangerstape, zijn grotendeels verpoederd en kunnen voorzichtig weggeborsteld worden. Maak eventueel gebruik van een zachte stofdoek. Gebruik geen solventen noch schoonmaakproducten dit omdat de patine van het metaal niet te beschadigen. Gebruik geen staalwol noch scotch brite, en zeker geen metalen gereedschap zoals schraapmesjes.	Frequentie: Eenmalig
Nr: 1.4	- Ramen (<i>van kerk en sacristie</i>) Controleer jaarlijks de staat van vensters van de sacristie. Vergeet ook het metaalwerk van de voorzetramen niet regelmatig te controleren. Op dit ogenblik vertoont het schilderwerk noch van de voorzetramen, noch van deze van de sacristie problemen. Enkel op het noordelijke diefijzer is er een beperkte afschilfering van de verlaag opgemerkt. Grijp tijdig in door de verwerking na opschuren wat te herschilderen. Bij herschilderingen van bv. de diefijzers, maak gebruik van een verf op basis van zink die het metaal grondig bescherming biedt. Voor meer info, zie de onderhoudsbrochure(s): <i>Onderhoud van houten buitenschrijnwerk.</i>	Frequentie: Eenmalig
Nr: 1.5	- Doopvont, hoofdaltaar - Beeldengroep (<i>kerststal</i>) - Orgeltribune Verwijder stof, vuil grondig van de nog aanwezige meubels en objecten met behulp van een microvezeldoek, borsteltjes. Maak eventueel gebruik van een stofzuiger, met traag toerental. In afwachting van een restauratie, raden we aan om deze voorwerpen af te schermen, te bedekken en in te pakken met een losliggend plastic vel, en of eventueel oude lakens, bruin papier, bubbelpastic. Dit vermijdt verder contact met (neervallend) stof dat corrosief inwerkt op metaal (van de doopvont, tabernakelkast,...) en kan het voorwerp wapenen tegen stootschade tijdens de verdere renovatiewerken. Houten voorwerpen zoals het harmonium, kunnen best op een paar latten, blokken (of	Frequentie: Eenmalig

	bv. een palet) gezet worden om contact met de vochtige ondergrond (en wand) te vermijden. Het meubel kan afgedekt worden met een laken, papier. Het hout, een organisch materiaal, moet in alle geval kunnen ademen en mag dus niet afgesloten weggezet worden: maak de verpakking dus zeker niet luchtdicht. Hou ook rekening met eventuele aantastingen en behandel deze voordat het wordt afgeschermd. <i>Betreffende de behandeling van de (beperkte) insectenaantastingen, zie volgend advies:</i> Insectenaantastingen kunnen best snel behandeld worden om te vermijden dat andere houten voorwerpen eveneens besmet worden. De aantastingen die werden opgemerkt in de kerk zelf beperken zich tot de borstwering van de orgeltribune. Behandel de aanwezige aantastingen en monitor regelmatig voor of tijdens poetsbeurten op aanwezigheid van boormeel. Zie p. 17-19 van onderhoudsbrochure: <i>Biologische aantastingen in hout</i> en p. 27 van <i>Dieren in gebouwen, insecten</i>. Bij twijfel vraag raad aan Monumentenwacht of een restaurateur. Hou rekening met de volgende aanbevelingen. Houten voorwerpen die: - een lage erfgoedwaarde bezitten - een overwegend structurele functie hebben - onbeschilderd of niet-gevernist zijn - beperkte sectie of dikte hebben - enkel aangetast zijn door kleine houtworm (<i>Anobium punctatum</i>) kunnen ingestreken of langs de uitvliegopeningen geïnjecteerd worden met een insecticide. Desnoods wordt slechts 1 zijde behandeld bv. aan de buitenzijde beschilderde planken. Ontstof de voorwerpen grondig aan alle zijden en zuig de aanwezige uitvliegopeningen uit met een stofzuiger vooraleer het hout in te strijken. Werk indien mogelijk buiten of in goed verluchte ruimtes en draag een masker dat bescherming biedt tegen oplosmiddelen. Een gewoon stofmasker volstaat niet. Neem steeds de veiligheidsvoorschriften van de gebruikte producten in acht. Meer info in de Onderhoudsfiche 16.2. en de onderhoudsbrochure: <i>Biologische aantastingen in hout</i>, p. 12-14. Werkwijze, zie onderhoudsfiche(s) in bijlage: <i>16.1 Insectenbeheersing in vijf stappen</i> <i>16.2 Insecten bestrijden met vloeibare insecticiden</i> Voor meer info, zie de onderhoudsbrochure(s): <i>Biologische aantastingen in hout (2005).</i> <i>Dieren in en op gebouwen. Insecten (2010).</i>	
Nr: 1.6	- Kerkstoelen Beukenhout is zoals zachthout (populier, lindenhout, sommige soorten dennenhout) gevoelig aan aantastingen door de kleine klopper (<i>Anobium punctatum</i>). Eik is minder gevoelig voor aantastingen of deze beperken zich meestal enkel tot spinthoutstroken verwerkt in meubilair, deuren... Blijf dus waakzaam en controleer regelmatig houten voorwerpen op eventuele aantastingen. Zie ook hier bovenstaande aanbeveling betreffende eventuele aantastingen. Voor meer info, zie de onderhoudsbrochure(s): <i>Biologische aantastingen in hout (2005).</i> <i>Dieren in en op gebouwen. Insecten (2010).</i>	Frequentie: Eenmalig
Nr: 1.7	- Sacristiekasten (<i>in eikenhout en zachthouten onderdelen.</i>) Na de renovatie, restauratie van het interieur is het vermoedelijk de bedoeling om de kast terug te plaatsen in de sacristie. Laat de onderdelen tussentijds eventueel al weghalen door een restaurateur, meubelmaker. Die kan ze in een atelier monteren om te bepalen welke gebreken het meubel vertoont, die kunnen dan bijgesteld,	Frequentie: Eenmalig

gerestaureerd worden. Ook eventuele actieve aantastingen kunnen dan efficiënt of preventief behandeld worden. Bij de herinstallatie van de kast(en) hou rekening met voldoende afstand met de wanden, vermijdt direct contact met de koude ondergrond door het geheel op eikenhouten planken te plaatsen zodat er voldoende luchtcirculatie gegarandeerd is, wat de kans op ontstaan of ontwikkelen van aantastingen sterk kan verminderen.	
Werkwijze, zie onderhoudsfiche(s) in bijlage: <i>0.1 Offertes voor conservatie en restauratie aanvragen</i>	

TERMIJN: > 6 jaar		
ONDER LEIDING VAN: STUDIEBUREAU		
Nr: 1.8	- Deur(en) (<i>van portaal, sacristie, torenruimte</i>) - Pleister- en stucwerk van wanden en plafonds - Hoofdaltaar, harmonium, doopvont, sacristiekasten Het lijkt de bedoeling om tijdens de algemene aanpak van het interieur, ook oog te hebben voor meubilair zoals hoofdaltaar, harmonium en kasten. Ook afwerkingen van muren en schrijnwerkerij zal dan aangepakt worden.	Frequentie: Eenmalig
DOOR: IN EIGEN BEHEER		
Nr: 1.9	- Natuurstenen vloer Er zijn geen matten voorzien, het gebruik van vloermatten lijkt op dit ogenblik van weinig nut. Ook is er al een tijdje geen poetsregime meer. Dit ter info: Het poetsen van de kerkvloer gebeurt het best droog, met behulp van een stofzuiger, dit om opwaaiend stof te vermijden. Beperk nat reinigen van de vloeren. Wanneer dit toch wenselijk is, maak dan gebruik van een goed uitgewrongen microvezeldweil en droog de vloer na met een droge dweil. Hou voldoende afstand van (houten) plinten, - stootborden, en houten voorwerpen.... Let erop dat het water niet tegen of onder voorwerpen loopt. Hout dat in contact komt met water kan verkleuren, verbleken. Bovendien kan het hout brozer worden door (langdurige) inwerking van vocht en maakt het extra gevoelig voor aantasting van oppervlakteschimmels en houtborende insecten. De schoonloopmatten met rubberen ondergrond houdt vuil efficiënt buiten. Ze kunnen eventueel aangevuld worden met kokosmatten, die vuil buitenhoudt, en die vooral de ondergrond laten ademen (vermijdt het ontstaan van vochtplekken onder de mat, wat met rubberen schoonloopmatten wel het geval kan zijn tijdens de winterperiode bv.). Vermijd het permanente gebruik van matten met dampdichte onderkant of matten en tapijten die kleur of patroon achterlate Een buitenmat met metaalprofielen en borstels (of een rubberen ringmat) houdt reeds veel steengruis van de schoenen tegen. Binnenmatten houden de vloeren proper. Probeer steentjes (van kerkhof) buiten te houden om te vermijden dat ze onder de draaiende deurvleugels geraken en op deze manier de ondergrond bekrassen. Werkwijze, zie onderhoudsfiche(s) in bijlage: <i>3.1 Vloer beschermen met matten</i> Voor meer info, zie de onderhoudsbrochure(s): <i>Onderhoud van natuursteenvloeren (2007).</i>	Frequentie: Eenmalig

Interieurinspectie

Deel 2 Conditierapport

2.1: OPSLAG EN BEWARING

Orgeltribune

Tribune

Het is onzeker of er ooit een orgel stond op de westelijke tribune. De tribune steunt op een houten balkenstructuur, waarop een dennenhouten plankenvloer werd gelegd. Onderbouw en borstwering werden volledig gestuct en beschilderd. Structureel vertoont vooral de (zichtbare) plankenvloer houtrot veroorzaakt door langdurig insijpelend water en zwamaantastingen. Op bepaalde plaatsen bestaat de kans dat er door de plankenvloer kan gezakt worden.

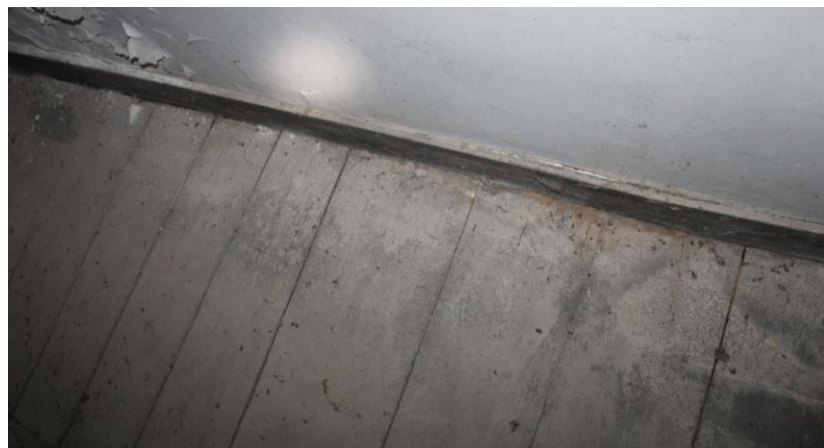
Borstwering

De borstwering van de eigenlijke orgeltribune bestaat uit gestuct en met eikimitaties beschilderd dennenhout. Er zijn actieve aantastingen door de kleine klopkever (*Anobium punctatum*) in bepaalde onderdelen van de borstwering opgemerkt. Stukken decoratief stucwerk zijn van de borstwering verdwenen zoals parellijsten en een engelkopje in het centrum van de balustrade. Ook in de onderbouw van de borstwering, vooral aan de noordelijke zijde, zijn er sporen van zwamaantastingen, die verscholen zitten onder het beschilderde stucwerk.

Door de aanwezigheid van boormeel is er zekerheid dat onderdelen van de balustrade van de tribune actief aangetast zijn door de kleine klopkever.

Ook de knielbank kan aantastingen vertonen en mag eventueel verwijderd worden.

De plankenvloer van de tribune is instabiel: doorzakken door de bodem is niet uitgesloten.

Een onderdeel (vermoedelijk een engelenkopje) van de centrale cartouche van de borstwering is afgebroken, verdwenen. Merk de dennenhouten structuur op , waarop het stucwerk werd aangebracht.

In de onderbouw van de borstwering, vooral aan de noordelijke zijde, duiken er opstuwingen op in de pleisterlaag, zonder twijfel veroorzaakt door zwamaantastingen verscholen in de onderliggende structuur.

→ Zie aanbeveling nr. 1.2. en 1.5.

2.2: INTERIEURELEMENTEN

Binnenschrijnwerk

DEUR: HOOFDINGANG NAAR PORTAAL EN KERK

Koper, hout

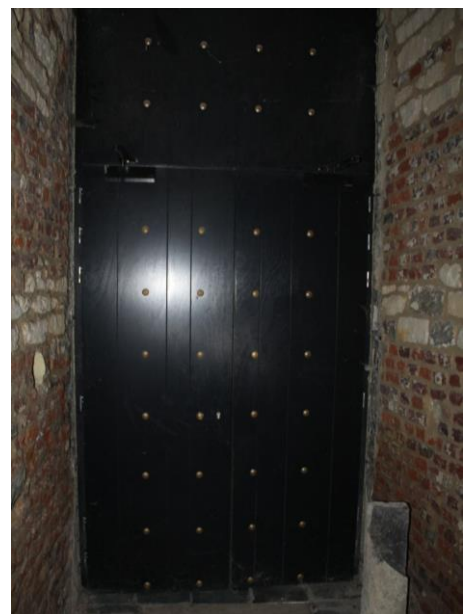

Enkel de dubbele vleugeldeuren ingewerkt in de westelijke façade van de klokkentoren verlenen toegang tot de kerk. Deze werden enkele jaren geleden vernieuwd. De buitenzijde van de deuren is bekleed met ongevernist rode koperplaat. De houten structuur, zichtbaar aan de binnenzijde is geverfd. De algemene toestand is goed, er zijn geen technische problemen, noch verweringen op te merken. Op de metalen bekleding van de vaste vleugel zijn er lijmsporen van plakband, gebruikt bij een affichering. De lijmrresten zijn gedeeltelijk verstorven, verweerd.

→ Zie aanbeveling nr. 1.3.

Na een tijdje gaat de gebruikte behangerstape hier gebruikt bij de afficheringen op de deuren "versterven" waardoor lijmrresten moeilijk kunnen verwijderd worden. Na lange tijd is deze toch verpoederd, waardoor ze makkelijker kan verwijderd worden.

De deur getuigt van perfect vakmanschap en bevindt zich in een perfecte staat. Er zijn geen opmerkingen betreffende de staat van de deur.

DEUR(EN): VAN PORTAAL, SACRISTIE, TORENRUIMTE

Eikenhout, gevernist

Dubbele vleugel deur tussen portaal en kerk

De eikenhouten vleugeldeuren tussen kerk en portaal werden bewaard. Ze vertonen geen aantastingen, enkel logische gebruiksschade en vervuiling. Twee van de drie scharnieren van de linkse vleugel zijn stuk. De rechter deurvleugel draait nog. De deuromkadering (chambranles) is aan de kant van het portaal volledig verwijderd, verdwenen, vermoedelijk had het hout af te rekenen met aantastingen. Het lijstwerk van de deuromkadering langs de kant van de kerk zijn bewaard gebleven. Ze vertonen geen problemen.

Sacristiedeur

De deur van de sacristie is verdwenen, verwijderd. De deuromkadering is grotendeels behouden. Die vertoont geen problemen met aantastingen. Ze heeft af te rekenen met beschadigingen en vervuilingen. Vooral lijstwerk heeft stootschade.

Branddeuren orgeltribune en torenruimte

De toegang tot de eerste verdieping van de toren kan afgesloten worden met een recent geplaatste branddeur. Ook deze die toegang verleent tot de orgeltribune

werd door een brandwerende deur vervangen. Deze installatie lijkt niet afgewerkt: het openen en sluiten loopt nogal stroef (misschien ook door het vuil, gruis op de ondergrond. De toegang tot het verdiep gebeurt met een ladder. Zie p. 17 van het bouwkundig verslag (30265/2019/B).

→ Zie aanbeveling nr. 1.8.

Ook tussen orgeltribune en torenruimte werd recent een branddeur geplaatst.

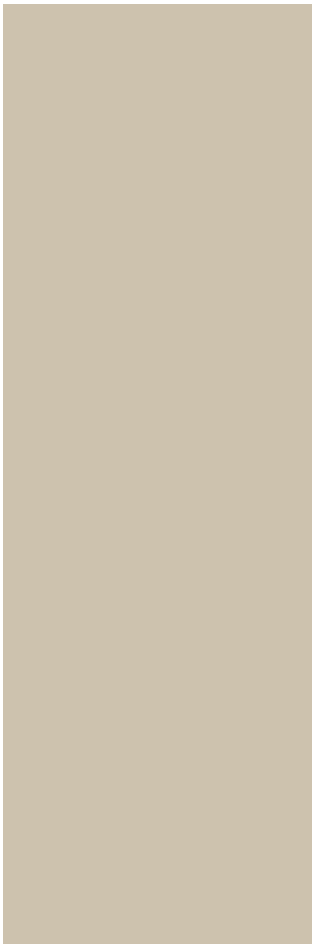
De onderste scharnieren van de noordelijke vleugel zijn stuk of zitten los. De deuromlijsting, langs de kant van de kerk, werd behouden. Detailfoto van de portaaldeuren.

Het houtwerk van de dubbele portaaldeur is in goede staat. Er werden geen paneelscheuren, noch aantastingen opgemerkt.

Er werden geen aantastingen opgemerkt. Vloertegels achter het altaar en in de sacristie werden uitgebroken. Detail toegang, sacristie.

De sacristiedeur is uitgehaakt en verdwenen (het is niet uitgesloten dat die tussen de gedemonteerde sacristiekast staat). De omkadering heeft sterke beschadigingen, stootschade, vervuilingen... Er werden geen aantastingen opgemerkt.

Een valse wand met branddeur werd geplaatst aan de toegang van de torenruimte. Het openen en sluiten van de deur verloopt stroef.

RAMEN: VAN KERK EN SACRISTIE

Alle **glas-in-loodramen** van de kerk werden correct gerestaureerd en voorzien van voorzetramen. De ruimte tussen de glaspartijen lijkt voldoende. Aan de onder- en bovenzijde van alle glasramen is een beperkte opening voorzien zodat ventilatie mogelijk is wat condensatie kan vermijden.

In het houtwerk van de ramen van de **sacristie** zijn geen verwerkingen van het verfwerk vastgesteld, niet aan binnen- noch aan buitenzijde. De ramen werden recent vernieuwd, vervangen en voorzien van een correct dekkende verf. Het metaalwerk van de **diefijzers** geplaatst voor de ramen van de sacristie als van de **nieuwe voorzetramen** van de eigenlijke kerk zijn correct hersteld. Eén enkele vershilfer is afgesprongen van het diefijzer van het noordelijke raam: het metaal vertoont plaatselijk wat roest.

→ Zie aanbeveling nr. 1.4.

Een enkele vershilfer is verdwenen van het noordelijke diefijzer, waardoor het vrijgekomen metaal is beroest.

Gewelf (Afwerking en bedekking)

GESTUCTE PLAFOND VAN DE KERK, PLAFONDS VAN SACRISTIE EN PORTAAL

Tongewelf van de kerk

Het 19de eeuwse tongewelf in stuc werd zonder twijfel gedragen door ringellatten. Die waren vermoedelijk grotendeels aangetast, wat de reden kan zijn waarom het vals plafond verwijderd werd. De eigenlijke houten dakstructuur en nieuwe loopbrug zijn daardoor zichtbaar geworden. Het stucwerk van het gewelf van de abside (boven het koor) werd behouden, maar vertoont beschadigingen en lacunes in relaas te brengen met het aanbrengen van nieuwe nutsvoorzieningen en vermoedelijk structurele controles. Het is onduidelijk of de toestand van het volledige plafond zal gereconstrueerd worden.

Portaal

In het portaal werd een houten balkstructuur vrijgelegd. Met behulp van epoxylijmen werden onderdelen van de moerbalken verstevigd. Het is eveneens onduidelijk of deze structuur zichtbaar zal blijven.

Sacristie

De dakstructuur werd geïsoleerd. Ook hier laat de afwerking op zich wachten.

→ Zie aanbeveling nr. 1.8.

Meubilair

DOOPVONT

De 19de eeuwse doopvont staat in het portaal en bestaat uit een messing deksel die op een in Maaskalkstenen vont rust. Geheel het voorwerp is bestoft, bevuild, ook de binnenkant van de vont. Het metaal is sterk verdoft. Ook de binnenkant van het deksel is geoxideerd. Er zijn sporen van koperpoetsmiddelen. Het gaat hem om een eind 19de eeuwse exemplaar.

→ Zie aanbevelingen nr's 1.5. en 1.8.

Het metalen deksel is sterk verdoft, vervuild. In de dieptes zitten wat sporen van koperpoetsmiddelen. We raden aan om het geheel af te stoffen en in afwachting van een eventuele restauratie, het in te pakken, te beschermen tegen neervallend stof en stootschade.

KERKSTOELN DATEREND VAN HET LAATSTE KWART VAN DE 20^E EEUW

Beukenhout, gevernist

In de kerk bevindt zich een serie van beukenhouten kerkstoelen van het einde van de 20^e eeuw, met simili lederen zitting. De kerkstoelen vertonen geen problemen: er werden geen aantastingen opgemerkt. Niet alle stoelen werden systematisch gecontroleerd door ons. Alle stoelen zijn uitgerust met rubberen noppen, wat direct contact met de vochtige ondergrond vermijdt.

→ Zie aanbeveling nr. 1.6.

HOOFDALTAAR: GROTENDEELS OPGEBOUWD, BEKLEED MET MARMEREN PLATEN. TREDEN IN EIKENHOUT

Algemeen

Het hoofdaltaar werd opgebouwd in het midden van de 19de eeuw. De marmeren constructie van de altaartafel, en predella zijn nog aanwezig, zoals ook de eikenhouten trappen voor het altaar. Het messing tabernakelkastje is eveneens nog ter plaatse. Een draaitabernakel, van de 18de eeuw, dat voordien op het tabernakelkastje stond, is verdwenen zoals de kandelaars en andere ornamenten. Het geheel is sterk bestoft vervuild. In een niche verwerkt in de achterzijde van het altaar worden losgebroke tegels bewaard.

Treden

We hebben geen aantastingen opgemerkt in het zichtbare eikenhout van de treden. Ter hoogte van de tafel, aan de zijkant zitten stukken van het stootbord los of zijn ze verdwenen. Het hout is grijs uitgeslagen door stof en contact met water.

Altaartafel

Het **antependium** (voorzijde van altaartafel) is versierd met witmarmeren colonnes. De schacht (lichaam) van de rechtse colonne is gebroken en hersteld; de basis van de voorlaatste colonne aan de rechter kant is verdwenen. De colonne steunt op een houten blokje.

Minder van belang: er zijn krimpssporen en vervormingen in de eikenhouten planken van het **bovenblad**. De marmeren kader van het altaarblad heeft aan de voorzijde verschillende breuken die grotendeels werden hersteld.

Predella

Aan de voorzijde van de predella (kaarsenbank) rechts is een stuk marmer verdwenen.

Tabernakelkast

Het kastje in plaatmateriaal is beroest (op de bovenzijde). De deurtjes in messing zijn beschermd door een metaalverniss, die sporen van verwerkingen vertoont. Ook de binnendeurtjes zijn in goede staat. De eigenlijke tabernakelkast werd niet geopend. De algemene toestand van het kastje lijkt redelijk goed en is stabiel.

→ Zie aanbevelingen nr's 1.5. en 1.8.

Het (zichtbare) eikenhout van de treden bevindt zich structureel in goede staat, maar het oppervlak is sterk vervuild.

De basis van het linkse zuiltje op de foto is verdwenen. De schacht van het rechter zuiltje was gebroken, maar werd hersteld.

Vernislagen zijn verweert, het hout is grijs uitgeslagen.

Stukjes hout of marmer ontbreken aan beide zijden van de tafel, ter hoogte van de treden.

SACRISTIEKASTEN: IN EIKENHOUT EN ZACHTHOUTEN ONDERDELEN.

De sacristiekast(en) zijn gedemonteerd. De onderdelen, wanden,... zijn gestapeld tegen de muren van de sacristie. In enkele laden in populier werden uitvlieggaten van de kleine klopper (*Anobium punctatum*) opgemerkt. Het is moeilijk te bepalen of deze aantastingen nog actief zijn. Het is mogelijk dat ze al in het verleden werden aangepakt. De boekenstaander (18de eeuw?, zie tweede foto in de marge) in gedraaid eikenhout is bestoft, bevuild, maar vertoont geen aantastingen.

→ Zie aanbevelingen nr's 1.7. en 1.8.

Muren (Afwerking en bedekking)

PLEISTER- EN STUCWERK

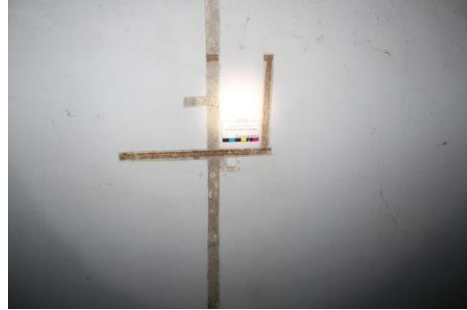
De restauratie van het interieur ligt al een tijdje stil. De eerste fase van de werken lijkt achter de rug: alle aangetaste houten onderdelen in de onderbouw van de muren zoals de lambriseringen en de omkadering van de portaaldeur werden verwijderd. Vochtige muren kregen de kans om uit te drogen.

De bepleistering van de wanden boven de lambriseringen en hoge plinten wordt geritmeerd door pilasters in stuc en lijstwerk die sterke beschadigingen en lacunes vertonen. Stukken pleister zijn verdwenen, verfwerk is afgebladderd waardoor er bv. ter hoogte van de pilasters oudere afwerkingen zoals marmerimitaties zijn vrijgekomen. Vooral ter hoogte van de westelijke wand van de eigenlijke kerk vertonen muren beschadigingen in het pleister- en verfwerk. In koor, zijwanden maar ook op de orgeltribune werd een stratigrafisch onderzoek uitgevoerd. In de wanden en plafond van het koor en ter hoogte van het orgel werden nieuwe nutsleidingen gelegd, aangevuld met isolatieschuim. Ook in het stucwerk van de raamomkaderingen zijn er beschadigingen, hoogstwaarschijnlijk in relaas te brengen met de uitgevoerde werken aan glasramen.

De bepleistering van de wanden van de sacristie vertonen uitbrokkelingen, beschadigingen, vooral in het onderste gedeelte van de wanden is de bakstenen structuur van de muur vrijgekomen.

Het silexgesteente waarmee de toren is opgericht is in het portaal en de torenruimte vrij van bepleisteringen en verfwerk. Ook de deurkasten, -omkadering van de deur tussen portaal en kerk zijn verwijderd waardoor de bakstenen structuur en ingemetselde houten balken zijn vrijgekomen. Deze structuur vertoont geen zichtbare problemen.

→ Zie aanbevelingen nr's 1.1. en 1.8.

Er werd reeds een stratigrafisch onderzoek uitgevoerd (foto genomen op orgeltribune).

Het silexgesteente van de wanden in het portaal zijn vrijgelegd. Er zijn geen opmerkingen.

De houten deuromkadering langs de kant van het portaal zijn verwijderd. Houten structurele elementen ingemetseld in de muren zijn eveneens gedeeltelijk verwijderd omwille van aantastingen.

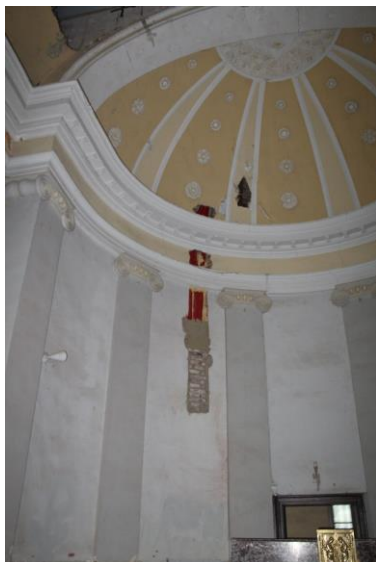
Vooraf in de noord- en zuidwestelijke hoeken hebben muren te maken met sterke afschilferingen waardoor onderliggende marmerimitaties fragmentair tevoorschijn zijn gekomen.

Alle houten lambriseringen werden verwijderd vermoedelijk doordat het hout aangetast was door zwammen.

Ook de lambriseringen in het koor werden verwijderd. De muren lijken ondertussen uitgedroogd. Het is niet duidelijk of er injecties, om opstijgend vocht tegen te gaan, werden uitgevoerd.

Nabij de tribune en het altaar werden nieuwe nutsleidingen aangelegd waardoor er openingen gemaakt werden in de wanden.

In het koor werden sporen van eind 19de eeuwse beschilderingen teruggevonden en fragmentair blootgelegd.

Vooraf in de onderbouw van de wanden werd pleisterwerk verwijderd. Hier foto van sacristie met gasleiding en elektriciteitskast.

Muziekinstrumenten

HARMONIUM, BEKLEED MET PALISSANDERHOUT

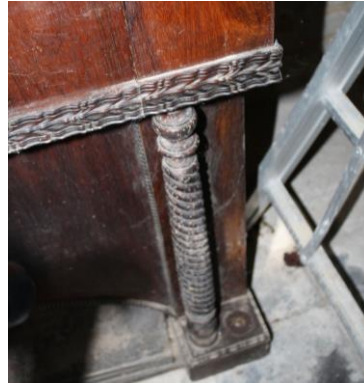

Het instrument van het einde van de eerste helft van de 19de eeuw is bekleed met palissander (beschermde houtsoort). Toetsen zijn waarschijnlijk met ivoor bekleed. In de buitenschil van het harmonium zijn er sporen van aantastingen door de kleine klopper (Anobium punctatum), vooral in het zachthout dat gebruikt werd in de gedraaide getorste colonnes verwerkt in de façade. We vermoeden ook dat het binnenwerk, gedeeltelijk gemaakt is in zachthout, sporen heeft van aantastingen. Doordat er echter geen boormeel gevonden werd (wel zandkorrels, niet te verwarren met boormeel) is het onzeker of de aantastingen terug actief zijn. Het is niet uitgesloten dat het meubel in het verleden al behandeld geweest is tegen deze aantastingen. De rechter colonne is verdwenen. Stukken ivoor die de toetsen bekleeden zijn afgebroken, verdwenen. Zowel het binnenwerk als de buitenkant is

bestoft en sterk vervuild. Het staat met de poten direct op de vochtige ondergrond. Het instrument is, betreffende zijn aankleding, uitvoering, eerder van goede kwaliteit.

→ Zie aanbeveling nr. 1.8.

Het draaiwerk in beschilderd zachthout is sterk aangetast. Het rechter zuiltje is verdwenen.

De binnenkant met mechanisme werd niet gedetailleerd bekeken. Er zijn uitvlieggaten van houtborende insecten, maar er werden geen boormeelhoopjes gevonden. De aantastingen werden zonder twijfel al eens behandeld in het verleden.

Sculptuur

BEELDENGROEP, KERSTSTAL, BEGIN 20^E EEUW

Gips, gepolychromeerd

De kerststal bestaat uit verschillende gipsen beeldjes gedeeltelijk weggezet in dozen. Het geheel werd niet in detail bekeken. Ze hebben af te rekenen met stootschade. De waarde van het geheel is eerder beperkt.

→ Zie aanbeveling nr. 1.5.

Verschillende beeldjes hebben stootschade opgelopen.

Enkele beeldjes zijn ingepakt weggezet, beschermd door bubbelplastic.

Vloeren (Afwerking en bedekking)

NATUURSTEEN VLOER, BESTAANDE UIT MAASKALKSTEEN

Vloer in kerk, koor en portaal

Geheel de kerk is gelegd met Maaskalksteen die verschillende beschadigingen vertonen zoals breuken en verweringsen, afschilferingen van het steenoppervlak. Dit is vooral zichtbaar in het portaal. Er werden niet echt verzakkingen opgemerkt. Een partij tegels werd in een niche achter het hoofdaltaar gestapeld. Het kan gaan om de tegelvloer (cementtegels?), uitgebroken in de sacristie en enkele tegels verwijderd achter het hoofdaltaar. De vloeren zijn vervuild met stof, steengruis en insectenlijkjes. Nabij de treden van het koor bevinden er zich witte vlekken op het

gesteente. (Gaat het om vlekken veroorzaakt door melk, komende van de installatie Holy Cow in 2018?). Het lijkt onduidelijk of de betegeling in de toekomst vervangen zal worden.

Torenverdieping

Op het eerste verdiep van de toren ligt een houten plankenvloer, sterk vervuild, bestoft en bezaaid met insectenlijkjes. Het is mogelijk dat die structureel nog goed is. Het is moeilijk te bepalen of er aantastingen zijn door houtborende insecten of zwammen.

Orgeltribune

Het vloertje op de orgeltribune vertoont inzakkingen en is instabiel door houtrot, veroorzaakt door vocht- en zwamaantastingen. Er zijn op sommige plaatsen problemen met de stabiliteit. De kans op doorzakken is bestaande.

Melden we tenslotte dat er een vloertje met "Boomse" plavuizen ligt in het gangetje voor de toegang tot de orgeltribune. Het kan hem gaan om een 18de eeuwse vloertje en heeft zoals de eikenhouten vloer erfgoedwaarde. Het vloertje is in goede staat.

VLOERMATTEN

Er zijn geen matten voorzien, het gebruik van vloermatten lijkt op dit ogenblik niet echt aan de orde.

→ Zie aanbeveling nr. 1.9.

In het gangetje voor de toegang tot de tribune liggen plavuizen die wel eens 18de eeuw zouden kunnen zijn.

Bijna alle tegels, hier in het portaal, liggen gebroken. Het oppervlak van andere vertoont afschilferingen, verwerkingen.

Er zijn minder breuken vastgesteld in de tegels van en rond het hoofdaltaar. Merk de witte aflopers op de trappen op: het is niet uitgesloten dat dit afkomstig is van de installatie "Holy Cow" zichtbaar in de kerk in 2018,

Ook de eikenhouten plankenvloer (18de eeuw?) in de torenruimte is sterk vervuild. Er werden geen aantastingen opgemerkt.

Door zwamaantastingen en vocht is het hout hier van de plankenvloer van de tribune, structureel aangetast.

De vloertegels (imitaties van Maaskalkstenen?) van de sacristie werden uitgebroken en gestapeld achter het hoofdaltaar.